

Brusel 17. března 2023
(OR. en)

7551/23

POLCOM 48
WTO 39
COMPET 227
IND 119
MI 211
RELEX 364
CCG 10

PRŮVODNÍ POZNÁMKA

Odesílatel:	Martine DEPREZOVÁ, ředitelka, za generální tajemnici Evropské komise
Datum přijetí:	17. března 2023
Příjemce:	Thérèse BLANCHETOVÁ, generální tajemnice Rady Evropské unie
Č. dok. Komise:	COM(2023) 165 final
Předmět:	SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ Bezpečné a udržitelné dodávky kritických surovin na podporu souběžné transformace

Delegace nalezou v příloze dokument COM(2023) 165 final.

Příloha: COM(2023) 165 final

V Bruselu dne 16.3.2023
COM(2023) 165 final

**SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU
HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ**

Bezpečné a udržitelné dodávky kritických surovin na podporu souběžné transformace

I. Úvod

EU zahájila ambiciózní průmyslovou transformaci, jejímž cílem je dosažení zelené a digitální transformace. Zajištění bezpečných a udržitelných dodávek kritických surovin je základem politických priorit EU pro souběžnou transformaci. Je nezbytné rovněž pro zvýšení bezpečnostních kapacit v odvětví obrany a v kosmickém odvětví¹.

Prognostická studie zveřejněná Komisí hodnotí budoucí potřeby EU v oblasti kritických surovin a potenciální překážky v dodavatelském řetězci v klíčových strategických technologiích a odvětvích. Předpokládá **bezprecedentní nárůst poptávky po klíčových materiálech, které jsou nezbytné pro úspěšnou souběžnou transformaci**. Například u větrných elektráren na pevnině a na moři se očekává, že do roku 2030 vzroste poptávka po kovech vzácných zemin čtyřiapůlkrát a do roku 2050 pětapůlkrát, zatímco baterie pohánějící naše elektrická vozidla mají podle prognóz zvýšit poptávku po lithiu jedenáctkrát do roku 2030 a sedmáctkrát do roku 2050. Analýza rovněž odhaluje silnou závislost EU na velmi omezeném počtu dodavatelů u všech strategických technologií v několika fázích jejich dodavatelských řetězců a u některých technologií v celém hodnotovém řetězci.

Zatímco poptávka po kritických surovinách nikdy nebyla vyšší a v příštím desetiletí by se mohla ještě desetinásobně zvýšit, jejich nabídka se potýká s většími geopolitickými i environmentálními a sociálními riziky a problémy.

Odvětví kritických surovin je složité a určité typy projektů jsou považovány za **vysoce rizikové investice**, zejména projekty ve fázi průzkumu a těžby. Kromě geologických faktorů zde existují značné vstupní bariéry, vysoké kapitálové náklady a související rizika. Hlavním odrazujícím prvkem jsou především zdoluhavá povolovací řízení s nejistým výsledkem. Doba mezi zahájením projektu a přítomností materiálů na trhu se může značně protáhnout.

U většiny kritických surovin je jejich produkce výrazně soustředěna u několika málo dodavatelů a EU je silně závislá na dovozu. **Nadměrná závislost na jednotlivých dodavatelích** by mohla narušit celé dodavatelské řetězce, zejména z toho důvodu, že při silící celosvětové konkurenci se stále více uplatňují vývozní omezení a jiná opatření omezující obchod. Ruská nezákonná agrese vůči Ukrajině předvedla, jak tuto závislost mohou nedůvěryhodní dodavatelé zneužít ve svůj prospěch a učinit z ní svou zbraň.

EU není sama, kdo těmto výzvám čelí. Přechod ke klimaticky neutrálnímu hospodářství a digitální ekonomice je společným zájmem světového společenství. Země jako Čína, Japonsko, Spojené státy nebo Jižní Korea podnikají kroky k zajištění svých dodávek, ke zpracování a rafinaci kritických surovin s cílem snížit svou strategickou závislost. Země, které disponují bohatými zdroji a produkují kritické suroviny, rovněž pracují na tom, aby přilákaly partnery, s nimiž mohou spolupracovat na místním udržitelném rozvoji svých hodnotových řetězců založených na kritických surovinách.

¹ To bylo zdůrazněno zejména ve sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Plán pro technologie s kritickým významem pro obranu a bezpečnost (COM(2022) 61 final).

Iniciativa Komise z roku 2008 týkající se surovin² již stanovila strategii pro řešení otázky přístupu k surovinám v EU. V návaznosti na to byla v akčním plánu z roku 2020³ představena konkrétní opatření k posílení odolnosti a otevřené strategické autonomie EU⁴. V rámci politiky vnější energetické angažovanosti navrhla EU v plánu REPowerEU konkrétní opatření, která mají zajistit přístup ke kritickým surovinám, a podpořit tak transformaci energetiky⁵.

Ale situace se změnila a my musíme udělat více. Komise proto dnes navrhuje komplexní přístup, který by zvýšil a urychlil dodávky primárních i druhotných surovin do EU. Prostřednictvím posílené mezinárodní angažovanosti budeme s našimi partnery spolupracovat na diverzifikaci a integraci udržitelných dodavatelských a hodnotových řetězců. S cílem vybudovat vzájemně prospěšné dlouhodobé vztahy se zeměmi, které disponují bohatými zdroji, bude EU usilovat o **oboustranně výhodná partnerství v plné komplementaritě se strategií Global Gateway**. Tato partnerství by měla jednak podpořit diverzifikaci dodavatelského řetězce surovin v EU, ale zároveň by měla posílit udržitelnost a přidanou hodnotu produkce v těchto rozvojových a rozvíjejících se zemích, jež mají bohaté přírodní zdroje.

EU by měla co nejlépe využívat své rezervy a rozvíjet domácí průzkum, těžbu, rafinaci, zpracování a recyklaci při plném respektování našich environmentálních ekosystémů. To Evropě umožní posílit průmyslové kapacity otevřeným a obchodně vstřícným způsobem, v souladu s přísnými environmentálními a sociálními normami, a přispěje k vytváření kvalitních pracovních míst, posilování růstu a zároveň zvýšení naší otevřené strategické autonomie.

V souladu s akčním plánem pro oběhové hospodářství z roku 2020⁶ EU zintenzivňuje opatření na podporu účinného využívání zdrojů a přechod od lineárního k oběhovému hospodářství, přičemž se zaměřuje na ekodesign, recyklaci a nahrazování surovin, aby byly výrobky vyráběny s ohledem na maximální úsporu zdrojů a energetickou účinnost. To pomůže snížit potřebu kritických surovin, aniž by tím byla ohrožena dostupnost, výkon a cenová přijatelnost výrobků, a umožní recyklaci a opětovné použití kritických surovin v nových výrobcích.

EU však v dodávkách kritických surovin nebude nikdy soběstačná a pro většinu své spotřeby bude i nadále závislá na dovozu.

² Sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě: Iniciativa v oblasti surovin – uspokojení kritických potřeb pro růst a zaměstnanost v Evropě (KOM(2008) 699 v konečném znění).

³ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Odolnost proti nedostatku kritických surovin: zmapování cesty k lepšímu zabezpečení a udržitelnosti (COM(2020) 474 final).

⁴ Viz též sdělení COM(2021) 750 „Zpráva o strategickém výhledu z roku 2021 – Schopnost a svoboda EU jednat“, v níž je jako jeden z deseti pilířů otevřené strategické autonomie Evropy uvedeno „Zajištění a diverzifikace dodávek kriticky důležitých surovin“.

⁵ Společné sdělení Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Vnější energetická angažovanost EU v měnícím se světě (SWD(2022) 152 final)

⁶ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Nový akční plán pro oběhové hospodářství: Čistší a konkurenceschopnější Evropa (COM(2020) 98 final).

V důsledku toho EU potřebuje posilovat svou **globální angažovanost**, rozvíjet a diverzifikovat investice, výrobu a obchod se spolehlivými partnery a zároveň pracovat na snížení své závislosti na vysoce koncentrovaných dodávkách a řešit z ní vyplývající zranitelná místa. EU bude tyto úkoly uskutečňovat ve spolupráci s třetími zeměmi s cílem zajistit vzájemně prospěšná partnerství, podpořit udržitelným způsobem jejich vlastní hospodářský rozvoj a zároveň pro EU vytvořit bezpečné, odolné, dostupné a dostatečně diverzifikované hodnotové řetězce. I to je v zájmu partnerů EU, neboť se tím posiluje přidaná hodnota, kterou EU do partnerství vnáší. Například v případě přerušení dodávek v partnerských zemích by zvýšená kapacita EU umožnila lepší podporu jejich partnerů a zmírnění globálních problémů s dodávkami.

Naše iniciativy v oblasti kritických surovin tuto ambici odrážejí a jsou založeny na třech pilířích, které se navzájem podporují:

- (1) **Rozvoj hodnotového řetězce kritických surovin v EU**
- (2) **Posílení diverzifikace dodávek a vytváření partnerství vzájemně prospěšným způsobem na podporu celosvětové produkce**
- (3) **Podpora udržitelného zajišťování zdrojů a prosazování oběhového hospodářství**

II. Rozvoj hodnotového řetězce kritických surovin v EU

II.1 Nařízení zaměřené na kritické suroviny

Navrhované **nařízení**⁷ stanoví obecný cíl zajistit EU přístup k bezpečným a udržitelným dodávkám kritických surovin a obsahuje opatření k posílení kapacit EU v celém hodnotovém řetězci. Aby bylo zajištěno, že opatření stanovená v nařízení budou zaměřena na nejrelevantnější materiály, byl vytvořen seznam strategických surovin. Nařízení obsahuje opatření v celém hodnotovém řetězci, která mají zajistit, aby kapacita EU mohla do roku 2030 pokrýt alespoň 10 % domácí poptávky po strategických surovinách těžbou surovin (kde to umožňují rezervy EU), alespoň 40 % zpracováním a rafinací a nejméně 15 % recyklací, případně by se měla těmto hodnotám alespoň přiblížit. Pokud by bylo těchto úrovní dosaženo, významně by pomohly v požadovaném úsilí o diverzifikaci s cílem zajistit, aby do roku 2030 nepocházelo z žádné jednotlivé třetí země více než 65 % roční unijní spotřeby každé strategické suroviny v kterékoli příslušné fázi zpracování.

Navrhované seznamy **kritických a strategických surovin**⁸, které jsou přílohou nařízení, budou přezkoumány a v případě potřeby aktualizovány nejméně jednou za čtyři roky. Tyto seznamy budou vodítkem pro postup EU. Prvním krokem v budování vnitřní kapacity EU je lépe pochopit, jaké zdroje jsou k dispozici, a to vypracováním průzkumných programů v EU nejméně jednou za pět let a aktualizací geologických poznatků.

⁷ Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví rámec pro zajištění bezpečných a udržitelných dodávek kritických surovin a mění nařízení (EU) 168/2013, (EU) 2018/858, 2018/1724 a (EU) 2019/1020 (COM(2023) 160 final).

⁸ Strategické suroviny mají velký strategický význam, který se vyznačuje potenciálně výrazným rozdílem mezi celosvětovou nabídkou a předpokládanou poptávkou, přičemž se jedná o materiály, u nichž je nárůst produkce relativně obtížný.

Hodnotový řetězec strategických surovin v EU bude posílen výběrem a realizací **strategických projektů**, které budou zahrnovat celý hodnotový řetězec včetně recyklace a které přispějí ke zvýšení kapacity EU. Výhodou pro strategické projekty budou zejména zjednodušené povolovací procesy. Tyto strategické projekty by mohly být realizovány i ve třetích zemích.

Některé členské státy již přezkoumaly a modernizovaly své **rámce** pro suroviny, těžbu a **povolovací řízení**. Komise vyzývá všechny členské státy, aby posoudily, zda jejich rámce na celostátní a nižší než celostátní úrovni vyžadují aktualizaci k tomu, aby podporovaly bezpečný a udržitelný hodnotový řetězec kritických surovin. Členské státy se vyzývají, aby při povolování projektů týkajících se kritických surovin zvýšily svou efektivitu nad rámec projektů, které jsou považovány za strategické. Členské státy se rovněž vyzývají, aby přijaly vnitrostátní programy zaměřené na zvýšení oběhovosti hodnotových řetězců kritických surovin, včetně zpětného získávání kritických surovin z těžebního odpadu.

Členské státy mohou rovněž přijmout opatření pro **prohlubování dovedností a odbornou přípravu svých administrativních pracovníků**, kteří by se zabývali zjednodušením povolovacích postupů, přičemž mohou využít možnosti podpory EU pro správní kapacity, jako je Nástroj pro technickou podporu⁹. Je třeba zvážit i další opatření ke zkvalitnění administrativních kapacit, jako jsou digitální nástroje a zjednodušené pracovní postupy. Pro usnadnění výměny informací by členské státy mohly zvážit zřízení dobrovolných platforem, které by orgánům odpovědným za udělování povolení poskytovaly osvědčené postupy nebo technickou podporu.

Je nutno pokračovat v úsilí při řešení obav souvisejících s **informovaností veřejnosti a přijetím ze strany veřejnosti**. K řešení těchto problémů mohou přispět účinně a komplexně vedené veřejné konzultace a transparentní a stálá komunikace s dotčenými osobami, v příslušných případech i se zapojením původního obyvatelstva a veřejnosti obecně.

Nařízení rovněž stanoví mechanismus pro koordinaci **monitorování** dodavatelských řetězců kritických surovin. Komise společně s členskými státy provede **zátěžové testy** dodavatelských řetězců strategických surovin.

Nařízení stanoví opatření ke **zmírnění rizik nedostatečných dodávek**, které by mohly mít dopad na dobré fungování jednotného trhu, a to včetně koordinace **strategických zásob strategických surovin** a podpory podniků v Unii, například usnadněním společného nákupu strategických surovin. Tyto kroky budou úzce koordinovány s prognostickými analýzami a podrobnými posouzeními dodavatelského řetězce technologií prováděnými Komisí.

Výbor spojující nejlepší odborné znalosti dostupné v Evropské komisi a v členských státech bude odpovědný za analýzu a monitorování trhů, posuzování rizik, poradenství ohledně strategií pro zmírňování rizik, pomoc se strategickými projekty, usnadnění vytváření strategických zásob a za pravidelné diskuse o strategických partnerstvích.

II.2 Finanční podpora

⁹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/240 ze dne 10. února 2021 (Úř. věst. L 57, 18.2.2021, s. 1).

Strategické projekty budou rovněž potřebovat odpovídající **finanční** prostředky. V souladu s pravidly hospodářské soutěže nařízení navrhuje spojit členské státy a Komisi s příslušnými finančními institucemi, aby společně projednaly soukromé zdroje financování, stávající finanční nástroje a fondy EU a usnadnily uzavírání smluv o budoucích odběrech.

Komise bude s prováděcími partnery **InvestEU** spolupracovat na hledání způsobů, jak zvýšit podporu investic v souladu se společnými cíli stanovenými v nařízení (EU) 2021/523¹⁰ a v uvedeném nařízení, a to i prostřednictvím zavádění operací kombinování zdrojů. Poradní centrum InvestEU může přispět k budování životaschopných projektů. Zásadní význam mají soukromé investice společností, finančních investorů a smluvních odběratelů

Podle **nařízení o taxonomii**¹¹ je Komise zmocněna sestavit seznam environmentálně udržitelných činností, a to stanovením technických screeningových kritérií pro jednotlivé environmentální cíle prostřednictvím aktů v přenesené pravomoci. V návaznosti na chystaný akt v přenesené pravomoci pro oblast životního prostředí, který se bude týkat recyklace, požádá Komise platformu pro udržitelné financování 2.0, aby na základě prací zahájených v rámci platformy 1.0 vypracovala taxonomická kritéria pro těžbu a rafinaci, která Komise zváží a posléze přijme.

Soukromé financování samo o sobě nemusí být dostatečné a účinné zavádění projektů v rámci hodnotového řetězce kritických surovin může vyžadovat veřejnou podporu, a to i ve formě **státní podpory**. Co se týče vnitrostátních zdrojů, rámec pro státní podporu poskytuje rozsáhlé možnosti, jak využít soukromé investice a účinně realizovat projekty související s kritickými surovinami. Komise navíc nedávno upravila pravidla pro státní podporu, aby členským státům umožnila další flexibilitu při jejím poskytování, a to i v oblasti produkce a recyklace kritických surovin, na něž se váží klíčové technologie s nulovými čistými emisemi. Cílem je tento proces dále urychlit a zjednodušit pomocí snazších výpočtů, jednodušších postupů a urychleného schvalování, a zároveň omezit narušení jednotného trhu a zachovat cíle soudržnosti.

Komise:

- *bude spolupracovat s EIB a dalšími prováděcími partnery InvestEU na hledání způsobů, jak zvýšit podporu investic do dodavatelského řetězce kritických surovin, mimo jiné prostřednictvím zavádění operací kombinování zdrojů a tím, že je bude podněcovat k budování vnitřních kompetencí, které podpoří financování investic do surovin, a posuzováním překážek pro investice v tomto výrobním odvětví.*
- *požádá platformu pro udržitelné financování 2.0, aby vypracovala taxonomická kritéria pro těžbu a rafinaci.*

II.3 Normalizace

Komise přijala v únoru 2023 roční pracovní program **Unie pro evropskou normalizaci**. Jednou z jejích strategických priorit je vypracování evropských norem pro průzkum, těžbu, rafinaci a recyklaci kritických surovin, posílení hodnotového řetězce EU a odolnosti EU.

¹⁰ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/523 ze dne 24. března 2021, kterým se zavádí Program InvestEU a mění nařízení (EU) 2015/1017 (Úř. věst. L 107, 26.3.2021, s. 30).

¹¹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/852 ze dne 18. června 2020 o zřízení rámce pro usnadnění udržitelných investic a o změně nařízení (EU) 2019/2088 (Úř. věst. L 198, 22.6.2020, s. 13).

Kromě toho je třeba, aby byly technické požadavky na zpracování, včetně zpětného získávání, recyklace kritických surovin a přípravy na jejich opětovné použití, podpořeny normalizačními opatřeními. Tím by se zajistilo konzistentní uplatňování technických pravidel v celé EU.

Na **mezinárodní úrovni** funguje evropská normalizace ve stále konkurenčnějších globálních souvislostech. Evropští odborníci a vnitrostátní normalizační orgány již významně přispívají k činnosti Mezinárodní organizace pro normalizaci (ISO) a měly by zaujmout ještě aktivnější roli při vytváření souvisejících mezinárodních norem s cílem zajistit, aby se zásady a hodnoty EU, na nichž jsou založeny příslušné právní předpisy i mezinárodní závazky EU, odrazily v mezinárodních technických normách pro kritické suroviny. Komise usnadní výměnu a koordinaci mezi členskými státy, normalizačními orgány EU a průmyslovými odvětvími EU, aby mohly sdílet zdroje na podporu mezinárodních normalizačních procesů.

V souladu se strategií EU pro normalizaci a pracovním programem Unie pro evropskou normalizaci Komise:

- *zajistí, aby fórum na vysoké úrovni pro evropskou normalizaci zahrnovalo též zvláštní pracovní oblast zaměřenou na kritické suroviny, jakožto nezbytnou podmínku pro fungování odolného jednotného trhu,*
- *podpoří rozvoj evropských norem pro průmyslové procesy, které se týkají kritických surovin a používají se v rámci souběžné transformace, mimo jiné i pro účely oběhového hospodářství.*

II.2 Mít potřebné dovednosti

Jak je uvedeno v agendě dovedností z roku 2020, k tomu, aby si EU udržela konkurenceschopnost, potřebuje pracovní sílu vybavenou **správnými dovednostmi** pro zelenou a digitální transformaci. Vytvoření životaschopných hodnotových řetězců kritických surovin v Evropě se nemůže uskutečnit bez řádného rozvoje dovedností (geologové, hutníci, mechanici, horníci, pracovníci v třídění a recyklaci, jakož i high-tech profese relevantní pro dané odvětví atd.). Z hlediska transformace dovedností, kde bude oběhovost hrát dominantní roli například v hodnotovém řetězci a zpracování baterií, se do popředí stále více dostává potřeba změny kvalifikace. Kromě horizontálních opatření stanovených v agendě dovedností z roku 2020 bude úspěch hodnotových řetězců kritických surovin v EU vyžadovat specifické odvětvové politiky v oblasti dovedností.

Členské státy se důrazně vyzývají, aby na podporu opatření v oblasti vzdělávání a odborné přípravy využívaly **dostupné nástroje financování z EU**, jako je Evropský sociální fond Plus (ESF+), Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR) a mechanismus pro spravedlivou transformaci, s cílem prohloubit dovednosti pracovníků v celém hodnotovém řetězci kritických surovin a řešit nedostatek talentů zjištěný v regionech EU¹². Na potřebné transformaci dovedností se bude rovněž podílet iniciativa pro talentované pracovníky v oblasti deep tech technologií (Deep Tech Talent Initiative), která je financovaná z rozpočtu v rámci nového evropského programu inovací a jejímž záměrem je poskytnout prostřednictvím

¹² Využívání talentů v Evropě: nový impuls pro regiony EU – viz https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/ip_23_145

průkopnického programu v příštích třech letech odbornou přípravu milionům lidí v oblastech evropských deep tech technologií.

Komise:

- *v rámci Evropského paktu pro dovednosti naváže se zúčastněnými stranami a orgány veřejné správy rozsáhlé partnerství v oblasti dovedností týkajících se kritických surovin s cílem zahájit úspěšné vzdělávací činnosti a odbornou přípravu v celém hodnotovém řetězci,*
- *navrhne zřízení akademie surovin, která bude součástí akademií průmyslu s nulovými čistými emisemi a která bude rozvíjet a nabízet odbornou přípravu a vzdělávací programy pro změnu kvalifikace a prohlubování dovedností pracovníků s cílem posílit hodnotový řetězec kritických surovin v Evropě.*

II.6 Výzkum a inovace

Výzkum a inovace v hodnotovém řetězci kritických surovin jsou nezbytné pro rozvoj znalostí, inovativních řešení a vysoce udržitelných procesů, pro průzkum, těžbu, zpracování, rafinaci, recyklaci, jakož i pro design výrobků, jejich používání a nahrazování surovin zohledňující účinné využívání zdrojů. Například ve větrných elektrárnách mohou být permanentní magnety ze vzácných zemin nahrazeny komponenty, jako jsou multipolární synchronní generátory. Podobně tak mohou být kovy platinové skupiny používané jako katalyzátory v palivových článcích částečně nebo zcela nahrazeny jinými kovy, jako jsou nitridy, karbidy nebo chalkogenidy. Vývoj pokročilých materiálů hraje důležitou roli zejména při nahrazování kritických surovin. Výsledky výzkumu v těchto oblastech by se měly rovněž odrazit v budoucích normách.

Každá z těchto částí hodnotového řetězce čelí určitým výzvám, které souvisejí s geologickým výskytem, parametry mineralizace, chemickými vlastnostmi, aplikacemi a energetickou, environmentální a sociální výkonností. V tomto ohledu je nezbytné provádět výzkum u kritických i nekritických surovin, aby bylo možné řešit problémy související s dodávkami a současně zmírňovat růst poptávky v EU. Opatření ve všech výše uvedených částech hodnotového řetězce budou diverzifikovat zajišťování zdrojů v EU a zajistí jeho udržitelnost.

V rámci pracovního programu Horizont Evropa (2021–2024) vyhradila EU na projekty týkající se průzkumu, těžby, zpracování a opětovného použití, recyklace a zpětného získávání surovin rozpočtovou částku ve výši 470 milionů EUR.

Komise:

- *posílí míru zavádění a využívání stávajících a nově vznikajících průlomů v oblasti výzkumu a inovací prostřednictvím Evropské rady pro inovace a Evropského inovačního a technologického institutu v souladu s novým evropským inovačním programem,*
- *předloží koordinovaný akční plán společného postupu s členskými státy v oblasti pokročilých materiálů, zahrnující nahrazování kritických surovin, s cílem zajistit úroveň investic do výzkumu a inovací, které budou odpovídat dané výzvě,*

- *prostřednictvím stávajícího fóra zúčastněných stran vypracuje strategický prováděcí plán, podle něhož se budou v nadcházejících letech řídit priority EU v oblasti výzkumu a inovací.*

III. Posílení diverzifikace dodávek a vytváření partnerství vzájemně prospěšným způsobem na podporu celosvětové produkce

EU bude i nadále spoléhat na dovoz surovin, aby docílila své souběžné transformace a zvýšila obrannou kapacitu. Již nyní aktivně pracuje na široké škále nástrojů pro usnadnění obchodu, investic a spolupráce, což by jí mělo otevřít příležitosti po celém světě a potažmo zvýšit zabezpečení a dostupnost kritických surovin. Vzhledem k současným výzvám by se soubor nástrojů měl zavádět současně se zainteresovanými partnerskými zeměmi, aby měl skutečný dopad. Je třeba usilovat o součinnost mezi různými dostupnými nástroji, která zajistí soudržný přístup a umožní dosáhnout účinné výsledky v co nejkratším časovém rámci, a to zejména prostřednictvím strategie Global Gateway a jejího provádění, při současném využití finančních a politických nástrojů EU a členských států EU. Posílená koordinace všech mezinárodních kroků EU bude zajištěna vytvořením specializované pracovní skupiny pro vnější akce v oblasti kritických surovin, a to ve spolupráci se stávajícími příslušnými strukturami, zejména těmi, které souvisejí s Global Gateway.

III.1 Klub pro kritické suroviny: Spolupráce se zainteresovanými partnery

Přístup k bezpečným, dostupným a udržitelným dodávkám kritických surovin je společným zájmem mnoha partnerů a klíčovým tématem mnoha mezivládních fór (jako jsou G7, G20, Mezinárodní energetická agentura a Mezinárodní agentura pro obnovitelné zdroje energie) či iniciativ, jako je Partnerství pro zabezpečení nerostných surovin¹³ nebo strategická partnerství se třetími zeměmi. Mezinárodní spolupráce je navíc nezbytnou protiváhou vůči dominantnímu postavení některých stran na trhu a je nutná i pro řešení problému udržitelnosti.

EU by měla tyto různé akce doplnit a navázat na ně **založením klubu pro kritické suroviny**, který by spojil dohromady země s vysokou spotřebou a země bohaté na zdroje s cílem podpořit bezpečné a udržitelné dodávky kritických surovin. EU by se měla připojit k partnerům při podpoře spolehlivých, komerčně založených, transparentních a ekologicky šetrných dodávek kritických surovin. Klub pro kritické suroviny by měl zejména podporovat udržitelné investice v zemích produkce a umožnit jim, aby se v hodnotovém řetězci posunuly směrem nahoru.

Klub by byl otevřen stejně smýšlejícím zainteresovaným stranám, které jsou ochotny rozvíjet následující činnosti, založené na dohodnutém souboru zásad:

- zintenzivnění monitorování rozvoje trhu a sdílení poznatků,
- zvýšení úsilí v oblasti průzkumu,

¹³ Partnerství pro zabezpečení nerostných surovin (MSP) vzniklo z iniciativy USA v roce 2022 jako uskupení podobně smýšlejících zemí, které v jeho rámci sdílejí informace o vývoji v oblasti kritických surovin ve třetích zemích, zjišťují investiční příležitosti a společně investují do projektů těžby, rafinace a recyklace, jež respektují náročné environmentální, sociální a správní normy v partnerských i v „cílových“ zemích.

- posílení příznivého prostředí podporujícího udržitelné investice,
- zkrácení doby potřebné k uvedení investičních projektů na trh,
- usnadnění přístupu na trh prostřednictvím spolupráce v oblasti regulace,
- společné usilování o podporu pracovních práv a společensky odpovědných praktik v dodavatelských řetězcích kritických surovin,
- podpora oběhového a udržitelného hospodářství, které funguje přes hranice, a podpora vysoce kvalitních recyklačních kapacit,
- prosazování inovací v daném odvětví, které otevřou cestu k novým dodávkám,
- zajištění účinného a koordinovaného přístupu k přípravě a reakci na krize.

Komise se zapojí do rozhovorů s potenciálními partnery, kteří mají zájem o založení tohoto klubu. Jednání mezi EU a USA o cílené dohodě o kritických nerostných surovinách, která byla oznámena dne 10. března 2023, představují základ úsilí směřujícího k rozsáhlejšímu a širšímu klubu pro kritické suroviny.

Komise:

- *společně s partnery založí klub pro kritické suroviny, jehož účelem je posílit dodavatelské řetězce a diverzifikovat zdroje, a osloví všechny potenciální partnery, aby vytvořili toto spojenectví.*

III.2 Obchodní a investiční dohody, které poskytují rámec a zahajují druhou generaci dohod o usnadnění udržitelných investic

Vzhledem ke kapitálově náročné povaze těžebních a rafinérských činností potřebují hospodářské subjekty takové podnikatelské prostředí v zemích bohatých na zdroje, které je předvídatelné, stabilní a vstřícné vůči investorům. Na základě stávajících mnohostranných, vícestranných a dvoustranných rámců bude EU dále rozvíjet opatření k dosažení tohoto cíle.

Zaprvé, Světová obchodní organizace (WTO) a její **mnohostranné a vícestranné dohody** stanoví obecný rámec jako základ, který zaručuje transparentnost, předvídatelnost a právní jistotu, například prostřednictvím ustanovení týkajících se cel, nediskriminace nebo zákazu vývozních omezení. V současné době se projednává vícestranná dohoda o „usnadnění investic pro rozvoj“. Ta podpoří investice v rozvojových zemích, mimo jiné i v odvětví kritických surovin, zejména tím, že zveřejní informace o investičních pravidlech a učiní je snadno přístupnými a omezí průtahy při získávání vládních povolení a schválení.

V prosinci 2022 uzavřela EU jednání o modernizaci stávající dohody o přidružení mezi EU a Chile dne 9. prosince 2022. Dohoda obsahuje kapitolu věnovanou energii a surovinám, která přispěje k zajištění lepšího přístupu k udržitelným investicím do kritických surovin, jako je lithium, a zároveň podpoří Chile v rozvoji jeho zelené ekonomiky, zejména pokud jde o obnovitelnou energii a vodík.

Zadruhé, EU využívá svých **dvoustranných dohod** k prohloubení obchodních a investičních vazeb po celém světě a diverzifikaci dodavatelských řetězců, a to i v souvislosti s dodavatelskými řetězci kritických surovin, čímž zvyšuje odolnost hospodářství EU.

EU již má největší síť **obchodních dohod** na světě. Nedávno uzavřené dohody s Mexikem, Spojeným královstvím, Novým Zélandem a Chile¹⁴ obsahují kapitolu věnovanou energii a surovinám. Probíhají také jednání s Austrálií a Indonésií, které mají významné zásoby surovin, jež jsou nezbytné pro energetickou transformaci, jako jsou kovy vzácných zemin a nikl.

Komise společně s partnery prozkoumá, jak podpořit své ambice rozvíjet kapacity pro těžbu, zpracování a recyklaci. Komise se bude zabývat otázkami týkajícími se surovin, jako jsou postupy posuzování předvídatelných dopadů nebo nediskriminační přístup vůči investorům ve třetích zemích při probíhajících jednáních, a zváží, zda je vhodné znovu projednat některé stávající dohody s cílem posílit pravidla týkající se obchodu a investic v oblasti surovin. Zvláštní pozornost bude věnována africkým zemím, které mají velký potenciál dodávat suroviny a dále se začleňovat do hodnotových řetězců kritických surovin k oboustrannému prospěchu, včetně zemí, které realizují dohody o hospodářském partnerství.

Komise bude rovněž věnovat zvláštní pozornost udržitelným investicím a zavazuje se k dalšímu rozvíjení dohod o usnadnění udržitelných investic (SIFA)¹⁵. **Dohody SIFA druhé**

¹⁴ Chile je jedním z největších světových producentů lithia.

¹⁵ Dohoda SIFA zahrnuje usnadnění všech druhů investic ve všech hospodářských odvětvích v každé fázi investice – od založení až po provoz – a měla by být prospěšná podnikům v EU i místním podnikatelům tím, že se soustředí na předvídatelnost a transparentnost regulačního rámce, zjednodušení povolení a postupů, zřízení

generace budou také obsahovat ustanovení o udržitelném rozvoji a další ustanovení o energetice a surovinách a budou nastolovat dialogy na podporu průmyslových projektů a vytváření místních hodnot prostřednictvím stanovení souboru odvětvových priorit a způsobů zapojení soukromého sektoru. EU nedávno dokončila jednání o SIFA s Angolou¹⁶. Předběžné kontakty v souvislosti s tímto typem dohody se v současnosti navazují s Nigérií a další země mohou následovat.

A konečně je třeba připomenout, že převážná většina dovozu kritických surovin do EU (92 % hodnoty) neplatí dovozní cla, a to díky nulovým celním sazbám uplatňovaným dle doložky nejvyšších výhod nebo díky platným obchodním dohodám. Na zbývající dovozy kritických surovin se vztahují sazby v rozmezí 2–7 % pro nezpracované zboží (např. nezpracovaný hořčík: 5 %) a 3–9 % pro některé zpracované zboží (např. zpracované galium: 3 %). S ohledem na cíle, kterými jsou usnadnění diverzifikace kritických surovin a snížení naší závislosti, bude Komise pozorně sledovat dopad celních sazeb na schopnost dovážet kritické suroviny a prozkoumá žádosti o **pozastavení cel**.

Komise:

- *bude pokračovat ve svém úsilí o zachování a posílení WTO, mimo jiné prostřednictvím sjednání vícestranné dohody o „usnadnění investic na rozvoj“,*
- *využije svou rozšiřující se síť dohod o usnadnění udržitelných investic a dohod o volném obchodu k podpoře ambicí obchodních partnerů EU za účelem rozvoje zpracovatelských kapacit a vytváření oboustranně výhodných partnerství, jako například s Chile a Austrálií,*
- *bude pozorně sledovat dopad cel na schopnost dovážet kritické suroviny a prověřovat žádosti o pozastavení cel.*

III.3 Dvoustranná strategická partnerství, která promění investiční příležitosti v hospodářskou realitu

Vzhledem k naléhavosti zvyšování celosvětové produkce kritických surovin posílí EU svou spolupráci se třetími zeměmi tím, že bude podněcovat udržitelné investice do hodnotových řetězců kritických surovin a dalších složek v hodnotovém řetězci a **promění ekonomické příležitosti ve vzájemně přínosnou realitu**. Strategická partnerství v hodnotových řetězcích surovin jsou důležitým nástrojem k posílení této spolupráce.

Strategická partnerství podporují udržitelný růst a přispívají k odolnosti surovinových a průmyslových hodnotových řetězců. Partnerství v konečném důsledku využívají integraci průmyslových a materiálových hodnotových řetězců mezi EU a partnerskou zemí. Tato partnerství sledují tyto **cíle**:

- i) spojit hodnotové řetězce surovin EU s hodnotovými řetězci partnerských zemí, včetně spolupráce při určování strategických projektů způsobilých podle nařízení, na výzkumu a inovacích a sdílení poznatků a technologií souvisejících s udržitelným průzkumem, těžbou,

kontaktních míst umožňujících navazovat první kontakty mezi investory a správou a zapojení zúčastněných stran, jako jsou nevládní organizace, podnikatelské a zaměstnavatelské organizace a obchod.

¹⁶ K dispozici na https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/ip_22_6136.

zpracováním a recyklací kritických surovin, nahrazováním kritických surovin a monitorováním rizik nedostatečných dodávek;

ii) zdokonalit regulační rámce EU a partnerských zemí a zvýšit schopnost prosazovat příslušná pravidla;

iii) podporovat vzájemné průmyslové a hospodářské přínosy zvýšením přidané hodnoty v produkci ve třetích zemích;

iv) rozvíjet a vylepšovat mezinárodní normy, aby mimo jiné zajišťovaly vysokou úroveň ochrany životního prostředí a sociální ochrany a podporovaly jejich závazky v oblasti klimatu a životního prostředí;

v) mobilizovat finanční prostředky na rozvoj infrastruktury potřebné pro hodnotový řetězec surovin;

vi) spolupracovat na zvýšení odolnosti a udržitelnosti dodavatelských řetězců kritických surovin;

vii) posílit odbornou přípravu a dovednosti související s hodnotovým řetězcem kritických surovin.

U rozvojových zemí jsou partnerství založena na vytváření hodnot v těchto zemích, což podporuje jejich posun na vyšší úroveň v hodnotovém řetězci pomocí rámce strategie Global Gateway.

Každé partnerství se řídí **plánem** s dohodnutými konkrétními opatřeními v rámci jednotlivých pilířů. Provádění plánu se každoročně sleduje a lze jej podle potřeby aktualizovat o nová opatření. Partnerství a příslušné plány jsou rozvíjeny a realizovány přístupem „tým Evropa“, tedy za účasti členských států, jejich průmyslu a institucí.

První strategické partnerství bylo navázáno v roce 2021 v rámci Komplexní hospodářské a obchodní dohody uzavřené mezi EU a **Kanadou** (CETA). Na jeho základě již EU provedla v Kanadě investice v oblasti katodových aktivních materiálů a odběrů lithia, niklu a kobaltu pro baterie, a stejně tak Kanada investovala v oblasti kritických surovin v EU.

V roce 2021 bylo podepsáno také partnerství s **Ukrajinou**. Ukrajina je významným globálním dodavatelem titanu a je potenciálním zdrojem více než dvaceti kritických surovin pro EU. V rámci partnerství bylo v roce 2022 podepsáno memorandum o porozumění mezi Evropskou bankou pro obnovu a rozvoj (EBRD) a Ukrajinskou státní geologickou službou.

V listopadu 2022 podepsala Komise strategická partnerství s **Kazachstánem** a **Namibií**.

Doposud byla dohodnuta strategická partnerství se zeměmi, s nimiž EU sjednala nebo uzavřela obchodní a investiční dohodu. Tyto **dohody a strategická partnerství se ve skutečnosti vzájemně doplňují** a nabízejí politický rámec a konkrétní dvoustrannou spolupráci v konkrétní oblasti kritických surovin. U zemí, které nemají s EU uzavřeny platné obchodní a investiční dohody, bude Komise při vyjednávání memoranda o porozumění zakládajícího příslušné partnerství podporovat cíl nenarušeného obchodu a investic. Nařízení stanoví, aby výbor pro kritické suroviny pravidelně projednával strategická partnerství ve spolupráci se strukturami Global Gateway.

Komise:

- bude usilovat o rozšíření sítě strategických partnerství v oblasti surovin,
- bude ve strategických partnerstvích podporovat cíl nenarušeného obchodu a investic.

III.4 Global Gateway – vzájemně prospěšný přístup, v němž EU vyniká

EU bude podporovat investice do projektů infrastruktury relevantních pro naše dodavatelské řetězce kritických surovin, s cílem zvýšit globální nabídku a integraci mezinárodního hodnotového řetězce a napomoci diverzifikaci. Global Gateway bude nástrojem, který bude partnerským zemím pomáhat s **konkrétními projekty v oblasti infrastruktury a konektivity**, a to včetně podpory a využití konkrétních investic v soukromém sektoru v rámci hodnotového řetězce kritických surovin.

Mnohé z nejbohatších zdrojů kritických surovin na světě se nacházejí na rozvíjejících se trzích a v rozvojových ekonomikách. Odvětví surovin je pro mnoho partnerských zemí EU důležité z hospodářského hlediska i z hlediska zaměstnanosti a **EU je odhodlána podporovat naše partnerské země, aby se v hodnotovém řetězci posunuly na vyšší úroveň**. V rámci strategie Global Gateway¹⁷ budou některé projekty týkající se kritických surovin vymezeny jako priority, a to při současném zavedení přístupu „tým Evropa“ mezi EU, jejími členskými státy a ostatními relevantními subjekty (jako jsou rozvojové finanční instituce, Evropská investiční banka, Evropská banka pro obnovu a rozvoj) a vytváření synergií s evropským soukromým sektorem. Ve spolupráci s těmito partnery budou projekty v oblasti surovin navrženy tak, aby zvýšily přidanou hodnotu v rámci dané země. To poskytne cíleným partnerským zemím vysoce kvalitní a rozšířenou nabídku EU, sladí zájmy partnerů se zájmy EU a přispěje ke zmenšení globální investiční mezery v globálních dodavatelských řetězcích kritických surovin a zároveň podpoří konkurenceschopnost, udržitelnost a bezpečnost. Země, s nimiž EU navázala strategická partnerství, by byly považovány za prioritní.

S ohledem na prosazování udržitelnosti a opatření v oblasti klimatu v dodavatelském řetězci surovin jsou zastřešujícími cíli Global Gateway, k nimž musí investice aktivně přispívat, udržitelné vytváření pracovních míst a podpora důstojné práce. Sem spadá i péče o zranitelné skupiny, které se potýkají se specifickými výzvami při vstupu na trh práce, a pozornost je potřeba věnovat i závažným problémům, jako je dětská práce. Vzhledem ke známé citlivosti a problémům v těžebním průmyslu bude EU věnovat zvláštní pozornost poskytování nezbytné podpory orgánům třetích zemí, v nichž se projekty zaměřené na kritické suroviny uskutečňují, a to s cílem **posílit kapacitu řádné správy a transparentní obchodní postupy v tomto odvětví**. EU se přitom bude snažit těmto orgánům pomoci v posilování legislativního a vynuocovacího rámce, kterým bude zajištěno přijímání zmírňujících opatření k minimalizaci veškerých nepříznivých dopadů těžby, rafinace a/nebo zpracování, jež mohou zasáhnout místní komunity nebo klima a životní prostředí. Dalším důležitým pilířem intervence EU je orientace programů odborného vzdělávání a přípravy na rozvoj dovedností potřebných k naplnění pracovních příležitostí, které intervence v oblasti kritických surovin vytvářejí.

Komise:

- *bude podporovat projekty Global Gateway v hodnotových řetězcích udržitelných surovin spolu s partnerskými zeměmi a současně bude věnovat zvláštní pozornost standardům ESG a místní přidané hodnotě.*

¹⁷ Viz https://www.eeas.europa.eu/eeas/global-gateway_en.

III.5 Snížení rizika investic v zahraničí

Kromě investičních záruk poskytnutých v rámci Evropského fondu pro udržitelný rozvoj plus bude EU usilovat také o zjednodušení **přístupu k obchodním financím pro investice** do dodavatelských řetězců kritických surovin po celém světě. Řada exportních úvěrových agentur členských států¹⁸ má k podpoře investic v zahraničí systémy nebo nástroje na snižování rizik určené, které zajišťují dovoz kritických surovin pro odběratele v příslušném členském státě.

Probíhající práce na **komplexní exportní úvěrové strategii EU** mohou pomoci posílit činnost členských států tím, že maximalizují vliv EU a účinnost poskytované oficiální podpory, zejména v případech, kdy hospodářským subjektům EU konkurují aktéři ze třetích zemí.

Tím selepší **koordinace mezi vnějšími finančními nástroji** řízenými na úrovni EU, zvláště pro financování v oblasti klimatu a rozvoje, a nástroji příslušných finančních institucí členských států včetně exportních úvěrových agentur – zejména v souvislosti se strategií Global Gateway.

Případný **Evropský nástroj pro vývozní úvěry** by mohl doplnit operace stávajících exportních úvěrových agentur na úrovni členských států, zvýšil by celkový dopad EU v této oblasti a umožnil by čerpat státem podporované vývozní úvěry s využitím klíčových politik EU, a to i v oblasti kritických surovin. V neposlední řadě EU podporuje práci na vytváření pobídek v mezinárodním rámci tím, že upravuje státní podporu vývozních úvěrů v rámci probíhajícího procesu modernizace Ujednání o pravidlech pro státem podporované vývozní úvěry, které je zakotvené v OECD. Tyto pobídky by exportním úvěrovým agenturám umožnily nastavit příznivější podmínky pro transakce zahrnující kritické suroviny, jež se používají v technologiích, které významně přispívají ke zmírňování změny klimatu.

Komise:

- *bude podporovat zlepšení koordinace mezi rozvojovými finančními institucemi a exportními úvěrovými agenturami v oblasti projektů týkajících se surovin, s cílem zavést nové kombinované nástroje a zajistit součinnost, počínaje pilotními projekty ve strategických partnerských zemích,*
- *bude v OECD pracovat na zkvalitnění ujednání a spolupracovat s členskými státy EU na vytvoření Evropského nástroje pro vývozní úvěry, který bude mimo jiné podporovat dodavatelské řetězce kritických surovin v zahraničí.*

III.6 Boj proti nekalým obchodním praktikám a tvrdší prosazování práva

Mnoho vlád v dnešní době obrací pozornost k rozvoji odvětví kritických surovin, které se často řídí průmyslovými i geopolitickými cíli. OECD zaznamenala více než 18 000

¹⁸ Známé systémy jsou v těchto zemích: Německo (<https://www.agaportal.de/en/ufk-garantien/grundlagen-ufk/grundzuege-ufk>), Švédsko (<https://www.ekn.se/en/magazine/guarantees/sweden-secures-supply-of-strategic-raw-materials/>), Francie (<https://www.bpifrance.com/products/strategic-project-insurance/>), Finsko (<https://www.finnvera.fi/eng/products/export-credit-guarantees/raw-material-guarantee>).

příslušných opatření, které ovlivňují obchod s kritickými surovinami v jeho různých fázích¹⁹. Vzhledem k tomu, že poptávka po kritických surovinách do budoucna poroste, lze očekávat, že bez celosvětového úsilí o zlepšení situace se odpovídajícím způsobem zvýší i četnost a dopad těchto opatření.

To by mohlo ohrozit bezpečnost dodávek nebo vytvořit nerovné podmínky, které by podkopaly konkurenceschopnost podniků nejen v EU, ale ve všech zemích, které jsou závislé na dovozu těchto materiálů. Obchodní omezení však také vyvolávají neefektivitu. Například vývozní omezení používaná jako nástroj pro stimulaci místního zpracování nerostných surovin se nevyplácejí²⁰.

Komise proto vynakládá značné úsilí na vytvoření transparentnosti politik narušujících hospodářskou soutěž v oblasti surovin, a to financováním databáze OECD obsahující informace o vývozních omezeních²¹. Jedná se o klíčový první krok při zvyšování globálního povědomí o politických obavách, které tato otázka přináší, zejména v souvislosti s kritickými surovinami nezbytnými pro energetickou transformaci, přičemž cílem je řešit tyto otázky ve WTO.

EU již využila řešení sporů v oblasti kritických surovin. Například v roce 2012 EU uspěla v rozhodčím řízení proti Číně, která musela zrušit svá vývozní omezení na vzácné zeminy²². V rámci mechanismu WTO pro řešení sporů vyhrála EU v nedávné době rovněž spor s Indonésií, který se týkal vývozních omezení na nikl²³.

Výsledky EU v oblasti řešení nekalých praktik jsou jednoznačné. Komise zintenzivní prosazování práva, aby se vypořádala s rostoucími problémy v tomto odvětví, a nekompromisně se bude zabývat opatřeními omezujícími vývoz, která obchodní partneři nastavují u rudy, druhotných surovin nebo odpadu obsahujícího kritické suroviny. Kromě toho bude Komise i nadále chránit trh EU tím, že v odůvodněných případech využije své nástroje na ochranu obchodu, a to při plném dodržování svých mezinárodních a vnitřních právních závazků.

Obdrží-li Komise za tímto účelem řádně odůvodněné stížnosti, může například zahájit šetření, při němž přezkoumá, zda by měla být přijata opatření na ochranu obchodu, která by chránila těžební a zpracovatelský průmysl, jehož rozvoji v EU by stály v cestě nekalé praktiky používané při dovozu. V takových případech by bylo třeba pečlivě zvážit širší hospodářský zájem EU, aby bylo zajištěno, že opatření na ochranu obchodu neúměrně neohrozí zájmy dalších navazujících průmyslových odvětví nebo nezpůsobí narušení dodavatelských řetězců kritických surovin.

¹⁹ Viz <https://www.oecd.org/trade/topics/trade-in-raw-materials/>

²⁰ Fliess, B., Idsardi, E. a Rossouw, R., „Export controls and competitiveness in African mining and minerals processing industries“, OECD Trade Policy Papers, č. 204, OECD Publishing, Paříž, 2017, <https://doi.org/10.1787/1fddd828-en>.

²¹ K dispozici na https://qdd.oecd.org/subject.aspx?Subject=ExportRestrictions_IndustrialRawMaterials.

²² Viz WTO DS431: China — Measures Related to the Exportation of Rare Earths, Tungsten and Molybdenum (Čína – opatření týkající se vývozu vzácných zemin, wolframu a molybdenu), na stránce https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds431_e.htm.

²³ Viz WTO DS 592: Indonesia — Measures Relating to Raw Materials (Indonésie – opatření týkající se surovin), na stránce https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds592_e.htm.

V některých případech mohou navíc přímé zahraniční investice ze strany investorů ze zemí mimo EU představovat riziko pro bezpečnost nebo veřejný pořádek v EU právě proto, že by mohly mít dopad na dodávky kritických vstupů, včetně surovin. Rámec EU pro prověřování přímých zahraničních investic²⁴ poskytuje celounijní rámec, jehož prostřednictvím mohou Evropská komise a členské státy koordinovat opatření na ochranu bezpečnosti a/nebo veřejného pořádku v EU, jsou-li tyto ohroženy přímými zahraničními investicemi. Tato činnost může zahrnovat prověření možných účinků takových investic na dodávky kritických vstupů, včetně surovin.

Komise prostřednictvím činnosti vrchního úředníka pro dodržování obchodních dohod:

- *bude pokračovat ve zvýšeném úsilí o provádění a prosazování příslušných pravidel WTO a obchodních dohod EU, se zvláštním zaměřením na opatření, která omezují přístup ke kritickým surovinám,*
- *přezkoumá, zda by měla být přijata opatření na ochranu obchodu s cílem chránit těžební průmysl a zpracovatelský/recyklační průmysl.*

IV. Podpora udržitelnosti a oběhovosti v celém hodnotovém řetězci

Lepší zabezpečení a cenová dostupnost dodávek kritických surovin musí jít ruku v ruce se **zvýšeným úsilím o zmírnění jakýchkoli nepříznivých dopadů** v oblasti pracovních práv, lidských práv a ochrany životního prostředí, a to jak v rámci EU, tak i ve třetích zemích. Úsilí o posílení udržitelného rozvoje hodnotových řetězců kritických surovin rovněž nabízí příležitost k prosazování lidských práv, řešení konfliktů a regionální stability. To je součástí závazku EU rozvíjet s partnery vzájemně prospěšná řešení a podporovat jejich vlastní udržitelné transformace. Vzhledem k tomu, že většina kritických surovin jsou kovy, mohly by být recyklovány. To nabízí možnost přejít v souvislosti s ekologickou transformací na skutečně oběhové hospodářství. Recyklace by mohla stále více nabývat na důležitosti, neboť by měla značný přínos z hlediska zabezpečení dodávek, snižovala by negativní dopady spojené s těžbou a vytvářela by ekonomické hodnoty. V současnosti však míra recyklace nejkritičtějších surovin zůstává nízká, přičemž recyklační kapacity, systémy a technologie často neodpovídají specifickým vlastnostem těchto materiálů.

EU by proto měla interně urychlit opatření v oblasti účinného využívání zdrojů, zejména prostřednictvím požadavků na ekodesign a urychleného přijetí nařízení o ekodesignu pro udržitelné výrobky.

Je také třeba zvýšit úsilí o zajištění **oběhovosti** kritických surovin v širším smyslu, a to opět jak v rámci EU, tak i na mezinárodní úrovni. Interně by se EU měla snažit zajistit, aby její vlastní recyklační kapacita byla schopna produkovat druhotné materiály v objemu pokrývajícím nejméně 15 % její roční spotřeby, jak je stanoveno v nařízení.

IV.1 Pokračování v probíhajícím úsilí EU v oblasti udržitelnosti

²⁴ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/452 ze dne 19. března 2019, kterým se stanoví rámec pro prověřování přímých zahraničních investic směřujících do Unie (Úř. věst. L 79I, 21.3.2019, s. 1).

V průběhu několika posledních let plnila EU čím dál významnější úlohu při podpoře a přesvědčování **podniků k odpovědnému chování**. EU zavedla komplexní kombinaci dobrovolných a povinných opatření na podporu sociální odpovědnosti podniků či odpovědného chování podniků a k provádění obecných zásad OSN v oblasti podnikání a lidských práv a provádění Agendy OSN pro udržitelný rozvoj 2030.

Za tímto účelem přijala EU v červenci 2021 pokyny pro náležitou péči, které mají podnikům v EU pomoci při řešení rizika nucené práce v jejich provozech a dodavatelských řetězcích v souladu s mezinárodními normami²⁵. Směrnice o podávání zpráv podniků o udržitelnosti²⁶ vyžaduje, aby všechny velké a všechny kotované společnosti, jakož i některé společnosti ze zemí mimo EU, které překračují určité prahové hodnoty pro příjmy vytvořené v EU, podávaly zprávy o svých rizicích a dopadech v oblasti udržitelnosti, a to v souladu se standardy pro podávání zpráv o udržitelnosti, které přijme Komise.

Dalšími klíčovými příklady **příslušných opatření EU** jsou zásady EU pro udržitelné suroviny a nařízení o bateriích²⁷. Kromě toho nařízení o nerostných surovinách pocházejících z konfliktních oblastí²⁸ prosazuje povinnou náležitou péči v dodavatelském řetězci jakožto nástroj k určení rizik, která mohou přispívat k ozbrojenému konfliktu a dalším souvisejícím závažným porušováním lidských práv v hodnotových řetězcích cínu, tantalu, wolframu a zlata (tzv. „3TG“). Toto nařízení vychází z mezinárodních norem stanovených pokyny OECD pro náležitou péči²⁹ a vztahuje se na unijní dovozce konfliktních minerálů (3TG). Požadavky na náležitou péči se rovněž nepřímo dotýkají (unijních) hutí a rafinérií, které působí v dodavatelských řetězcích unijních dovozců 3TG.

Komise rovněž předložila několik **legislativních návrhů** týkajících se udržitelného získávání kritických surovin. Patří mezi ně návrh směrnice o náležité péči podniků v oblasti udržitelnosti³⁰, návrh nařízení o zákazu produktů pocházejících z nucené práce³¹, návrh nařízení o ekodesignu udržitelných výrobků, návrh nařízení o bateriích³², návrh směrnice, kterou se mění rámcová směrnice o vodě, směrnice o ochraně podzemních vod a směrnice o normách environmentální kvality³³ a návrh revize směrnice o průmyslových emisích³⁴.

²⁵ Pokyny pro náležitou péči určené podnikům v EU k řešení rizika nucené práce v jejich provozech a dodavatelských řetězcích – k dispozici na https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/july/tradoc_159709.pdf.

²⁶ Směrnice (EU) 2022/2464 ze dne 14. prosince 2022, kterou se mění nařízení (EU) č. 537/2014, směrnice 2004/109/ES, směrnice 2006/43/ES a směrnice 2013/34/EU, pokud jde o podávání zpráv podniků o udržitelnosti (Úř. věst. L 322, 16.12.2022, s. 15).

²⁷ Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o bateriích a odpadních bateriích, o zrušení směrnice 2006/66/ES a o změně nařízení (EU) 2019/1020 (COM(2020) 798 final).

²⁸ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/821 ze dne 17. května 2017, kterým se stanoví povinnosti náležité péče v dodavatelském řetězci pro unijní dovozce cínu, tantalu a wolframu, jejich rud a zlata pocházejících z oblastí postižených konfliktem a vysoce rizikových oblastí (Úř. věst. L 130, 19.5.2017, s. 1).

²⁹ Pokyny OECD pro náležitou péči v zodpovědných dodavatelských řetězcích nerostných surovin z oblastí postižených konflikty a vysoce rizikových oblastí, <https://www.oecd.org/daf/inv/mne/OECD-Due-Diligence-Guidance-Minerals-Edition3.pdf>.

³⁰ Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o náležité péči podniků v oblasti udržitelnosti a o změně směrnice (EU) 2019/1937 (COM(2022) 71 final).

³¹ Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o zákazu produktů pocházejících z nucené práce na trhu Unie (COM(2022) 453 final).

³² Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o bateriích a odpadních bateriích, o zrušení směrnice 2006/66/ES a o změně nařízení (EU) 2019/1020 (COM(2020) 798 final).

³³ Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2000/60/ES, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky, směrnice 2006/118/ES o ochraně podzemních vod před

Na mnohostranné i vícestranné úrovni EU uznává **význam mezinárodně dohodnutých norem** pro zajištění předvídatelnosti pro podniky. Odkazem na mezinárodní normy je opatření odpovědného chování podniků zahrnuto do všech kapitol obchodu a udržitelného rozvoje. V oblasti udržitelnosti se EU rovněž aktivně podílí na činnosti mezinárodních subjektů, jako jsou WTO, OECD, Mezinárodní organizace práce (MOP) a Organizace spojených národů (OSN). Prostřednictvím doprovodných opatření bude EU co nejvíce podporovat dodržování právních předpisů EU v oblasti udržitelnosti v našich partnerských zemích.

V rámci **klubu pro kritické suroviny** bude EU spolupracovat s jeho členy na rozvoji mezinárodních zásad ESG. Tyto zásady ESG by pak mohly připravit cestu k rozvoji mezinárodních norem ESG, nejlépe prostřednictvím mezinárodních orgánů, jako jsou ISO, MOP, OSN nebo OECD, a pokud možno na základě stávající mezinárodní iniciativy. To se týká lidských práv, včetně pracovních práv, jak je uvedeno v obecných zásadách OSN v oblasti podnikání a lidských práv 12.

Existuje také několik **mezinárodních iniciativ zaměřených na průmysl**, které se soustředí na udržitelnou těžbu a produkci surovin³⁵.

U kritických surovin, které mají významnou environmentální stopu, nařízení počítá s možností zavést v budoucnu požadavky týkající se hodnocení environmentální stopy konkrétních surovin, pokud jsou nezbytné k dosažení cílů EU v oblasti životního prostředí. Ty by byly předmětem důkladného posouzení dopadů, včetně konzultací zainteresovaných stran a třetích zemí, a přihlížely by k vědecky podloženým metodám posuzování, příslušným mezinárodním normám a případným nepříznivým účinkům na obchodní toky.

IV.2 Proaktivní využívání našich obchodních dohod na podporu udržitelného rozvoje

Všechny obchodní a investiční dohody, které byly v poslední době uzavřeny na dvoustranné úrovni, obsahují ambiciózní **kapitolu o obchodu a udržitelném rozvoji**. Cílem těchto kapitol je zajistit, aby hospodářský růst probíhal ruku v ruce s ochranou lidských práv, důstojné práce, klimatu a životního prostředí. Kapitoly, které se věnují obchodu a udržitelnému rozvoji, zavazují obchodní partnery k dodržování mezinárodních dohod a norem a utvářejí úzkou spolupráci mezi partnery v oblasti sociální odpovědnosti podniků. Komise nedávno zveřejnila sdělení³⁶, v němž je uvedeno, jak dále posílit příspěvek obchodních dohod k udržitelnému rozvoji. Mimoto některé kapitoly nedávno uzavřených unijních dohod o volném obchodu, které se týkají energetiky a surovin, obsahují zvláštní

znečištěním a zhoršováním stavu a směrnice 2008/105/ES o normách environmentální kvality v oblasti vodní politiky (COM(2022) 540 final).

³⁴ Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/75/EU ze dne 24. listopadu 2010 o průmyslových emisích (integrování prevencí a omezování znečištění) a směrnice Rady 1999/31/ES ze dne 26. dubna 1999 o skládkách odpadů (COM(2022) 156 final).

³⁵ Přehled dalších iniciativ je uveden ve zprávě IEA, I. z roku 2021: The role of critical minerals in clean energy transitions, World Energy Outlook Special Report (Úloha kritických nerostných surovin při přechodu na čistou energii. Zvláštní zpráva o výhledu světové energetiky), s. 240.

³⁶ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Síla obchodních partnerství: společně za zelený a spravedlivý hospodářský růst (COM(2022) 409 final)

ustanovení o udržitelnosti. A konečně, jak bylo uvedeno výše, strategická partnerství si rovněž za svůj cíl stanovují udržitelnost.

IV.3 Oběhovost

U většiny kritických surovin je míra **recyklace** v současné době velmi nízká. Přinejmenším ve střednědobém horizontu platí, že zvýšení míry recyklace odpadu obsahujícího kritické suroviny, ale i podpora účinného využívání a nahrazování kritických surovin, nabízejí velký potenciál pro snížení závislosti, budování hodnotových řetězců a vytváření pracovních míst na místní úrovni (např. v recyklačním průmyslu, ve výzkumu nahrazování, v opravách).

Je třeba následovat příkladu rozvíjejícího se odvětví zaměřeného na recyklaci surovin používaných v bateriích v Evropě a prostřednictvím programu Horizont Evropa a v součinnosti s programy členských států v oblasti výzkumu a inovací podporovat další **recyklační technologie** pro kritické suroviny a výsledky z laboratoří přenášet do obchodní praxe.

I když se jednotlivé suroviny a jejich použití vyznačují specifickými faktory, existují určité společné **problémy**, jako je například skutečnost, že výrobky často nejsou navrženy tak, aby umožňovaly snadné vyjmutí součástí bohatých na kritické suroviny (jako jsou permanentní magnety obsahující kovy vzácných zemin) nebo k nim byl snadný přístup, a výrobky postrádají informace o přítomnosti a chemickém složení jejich součástí. Navíc chybí cílený sběr, zpracování a recyklace výrobků a součástí bohatých na kritické suroviny. Pro odstranění výše uvedených problémů budou na úrovni EU vypracována společná řešení.

Klíčovým problémem některých recyklačních operací je **hospodářská životaschopnost**, což se týká zejména recyklace kritických surovin, kde jsou separační procesy obecně složitější a množství opětovně využitelného materiálu je menší než u obecných kovů. Rostoucí dostupnost recyklovatelného odpadu, pokroky v recyklačních technologiích a nové obchodní modely by měly v nadcházejících desetiletích snižovat náklady, zatímco rostoucí ceny primárních surovin a určitá ochota platit za nižší ekologickou stopu by měly dále zmenšovat rozdíly v životaschopnosti. Vzhledem k inovační povaze projektů recyklace a environmentálním externalitám spotřeby primárních surovin je však zapotřebí značné finanční podpory těchto projektů.

Rovněž je důležité, aby se **odpad a druhotné suroviny mohly** v rámci EU **přepravovat** bez zbytečné zátěže. Nová pravidla pro přepravu odpadů, jak je navrhla Komise v roce 2021, usnadní přepravu odpadů k recyklaci díky digitalizaci a zjednodušeným postupům.

Iniciativy zaměřené na oběhovost by se měly ve stále větší míře provádět **na mezinárodní úrovni**, společně s našimi obchodními partnery, například v rámci strategického partnerství nebo dohody o volném obchodu. Mezi oblastmi spolupráce patří spolupráce v oblasti regulace a vytvoření integrovaného trhu s materiály, které se mají recyklovat.

Komise:

- *v červnu 2023 navrhne revizi směrnice o vozidlech s ukončenou životností tak, aby zahrnovala zvláštní požadavky na konstrukci a úpravu vozidel s ukončenou životností se zaměřením na zpětné získávání kritických surovin,*
- *poskytne členským státům doporučení ohledně opatření, která budou zaměřena na drobnou spotřební elektroniku obsahující větší množství kritických surovin, a která by*

měla zlepšit vracení a zpětný odběr použitých a opotřebovaných mobilních telefonů, tabletů a notebooků,

- *v roce 2024 navrhne zahrnutí kódů odpadů pro lithium-iontové baterie a meziproductové toky odpadů („černé hmoty“) do evropského seznamu odpadů, aby byla zajištěna jejich řádná recyklace v rámci EU,*
- *v rámci provádění právních předpisů EU o ekodesignu³⁷ systematicky zváží požadavky na technické parametry výrobků a zařízení a na informace k nim poskytované, což by mělo podpořit nahrazování kritických surovin a zajistit možnost jejich získání z rozebraného výrobku a následnou recyklaci nebo opětovné použití,*
- *bude harmonizovat použitelná pravidla pro nakládání s odpady u některých toků odpadů s významným potenciálem zpětného získávání kritických surovin a posoudí, zda do právních předpisů EU o odpadech začlenit výrobky obsahující větší množství kritických surovin, které v současnosti nejsou v těchto předpisech zahrnuty, jako například větrné turbíny.*
- *přezkoumá směrnici o odpadních elektrických a elektronických zařízeních³⁸, aby se v ustanoveních, jež se týkají požadavků na informace a cílů v oblasti využití odpadů, mimo jiné zabývala zařízeními, která obsahují větší množství kritických surovin.*
- *vyčlení až 200 milionů eur na rozmístění deseti dalších center pro oběhovost, aby se podstatně zvýšilo zpětné získávání a recyklace surovin v celé Unii.*

V. Závěr

EU musí zajistit udržitelné, dostupné a diverzifikované dodávky kritických surovin, aby uspěla v zelené a digitální transformaci, která jde ruku v ruce se spravedlivou transformací, a aby zajistila svou bezpečnost a obranu. Musí tak učinit pro svou dlouhodobou konkurenceschopnost a pro zachování své otevřené strategické autonomie v rychle se měnícím a stále náročnějším geopolitickém prostředí.

Toho lze dosáhnout pouze koordinovanou vnitřní i vnější činností: posílením domácích opatření a zároveň posílením mezinárodního zapojení za účelem rozvoje oboustranně výhodných partnerství se třetími zeměmi. Jedině tímto způsobem se zelená a digitální transformace stane pro všechny skutečností.

³⁷ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/125/ES ze dne 21. října 2009 o stanovení rámce pro určení požadavků na ekodesign výrobků spojených se spotřebou energie a Komisí navržené nařízení o ekodesignu udržitelných výrobků (COM(2022) 142 final).

³⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/19/EU ze dne 4. července 2012 o odpadních elektrických a elektronických zařízeních (OEEZ) (Úř. věst. L 197, 24.7.2012, s. 38).